

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice

Podklad k bodu 2-B jednání Kolegia dne 15. listopadu 2022

1. ROZHODNUTÍ MEZINÁRODNÍCH ORGÁNŮ

A. EVROPSKÝ VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

Dne 15. května 2018 Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) rozhodl ve věci kolektivní stížnosti *Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*, že platná právní úprava změny pohlaví v České republice představuje porušení čl. 11 odst. 1 Evropské sociální charty (dále jen „Charta“), který stanoví, že každý má právo na opatření, jež mu zajistí nejvyšší možný dosažitelný standard zdravotní péče. Výbor shledal, že požadavek chirurgického zákroku spojeného se sterilizací podmiňující právní uznání změny pohlaví představuje zásah státu do práva chráněného článkem 11 Charty, který není nezbytný.

Překlad rozhodnutí do českého jazyka je dostupný [zde](#), anotace [zde](#).

B. EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

Již dne 6. dubna 2017 vydal Evropský soud pro lidská práva („Soud“) rozsudek ve věci *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, v němž konstatoval, že podmínění uznání změny pohlaví u transgender osob podstoupením chirurgického zákroku nebo hormonální léčby, které s vysokou pravděpodobností vedou ke sterilitě, u osob, které si takový zákrok či léčbu podstoupit nepřejí, je v rozporu s článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“). Anotace rozsudku a odkaz na originální znění rozsudku jsou dostupné [zde](#). Soud rozsudek označil významností „key case“, která je obvykle rezervována jen rozsudkům velkého senátu. Opřel se o něj v řadě následujících rozsudků (*S. V. proti Itálii*, č. 55216/08, rozsudek ze dne 11. října 2018; *X proti Severní Makedonii*, č. 29683/16, rozsudek ze dne 17. ledna 2019; *Y. T. proti Bulharsku*, č. 41701/16, rozsudek ze dne 9. července 2020; *Rana proti Maďarsku*, č. 40888/17, rozsudek ze dne 16. července 2020). Rozsudek dnes tvoří součást ustálené judikatury Soudu.

V nedávné věci *X a Y proti Rumunsku* (č. 2145/16 a 20607/16, rozsudek ze dne 19. ledna 2021) Soud dále uvedl, že byť se jedná o skutkově podobnou situaci, jako nastala v případě *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, stěžovatelé nebrojí proti požadavku sterilizace v rámci právního uznání změny pohlaví, nýbrž proti podmínce chirurgického zákroku obecně – bez ohledu na to, zda jeho výsledkem bude sterilizace či nikoliv. V návaznosti na to Soud konstatoval, že uvedený chirurgický zákrok, pokud si ho daná osoba nepřeje, zásadním způsobem dopadá na její tělesnou integritu, a jako takový je z hlediska článku 8 Úmluvy problematický (§ 160–161 rozsudku; anotace rozsudku a odkaz na jeho originální znění jsou dostupné [zde](#)). Pokud je jím podmíněno právní uznání změny pohlaví, jde o porušení článku 8 Úmluvy (§ 167 rozsudku).

2. SITUACE V EVROPĚ A STŘEDNÍ ASII OHLEDNĚ POŽADAVKU STERILIZACE JAKOŽTO PODMÍNKY PRÁVNÍHO UZNÁNÍ ZMĚNY POKLAVÍ

TRANS RIGHTS MAP Europe & Central Asia 2021

3. NOVELA OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU A DALŠÍCH ZÁKONŮ

Novela občanského zákoníku, zákona o zdravotních službách a zákona o matrikách, jménu a příjmení, která měla uvést znění těchto zákonů do souladu s Úmluvou a Chartou, zůstává od června 2018 v mezirezortním připomínkovém řízení, které doposud nebylo uzavřeno. V minulém volebním období k této novele vzneslo zásadní připomínky Ministerstvo vnitra. Současný ministr vnitra v říjnu 2022 deklaroval jednoznačnou podporu zrušení podmínky sterilizace při úřední změně pohlaví. U ministra spravedlnosti je v této věci plánováno setkání s představiteli organizace TRANSPARENT, která prosazuje práva trans osob v České republice.

4. VNITROSTÁTNÍ A MEZINÁRODNÍ LITIGACE

Dne 30. května 2019 Nejvyšší správní soud rozsudkem sp. zn. 2 As 199/2018-37 zamítl kasační stížnost ve věci *X proti Ministerstvu vnitra*, když shledal, že současná česká právní úprava změny pohlaví není rozporná s ústavním pořádkem a dává dotčeným osobám přiměřené prostředky, jak změny pohlaví mohou dosáhnout. Rozsudek je k dispozici [zde](#).

Věc se následně dostala před Ústavní soud. Senát, jemuž byla přidělena, rozhodl dne 11. února 2020, že návrh stěžovatelky na zrušení § 29 odst. 1 občanského zákoníku, § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách, a § 13 odst. 3 zákona o evidenci obyvatel a rodných čísel, ve slovech „u

žen zvýšené o 50“ se postupuje plénu Ústavního soudu. Plénum dne 9. listopadu 2021 nálezem sp. zn. Pl. ÚS 2/20 (vyhlášeným dne 31. března 2022) rozhodlo o zamítnutí návrhu, aniž by se však meritorně zabývalo podmínkou sterilizace pro účely úřední změny pohlaví. Nález je k dispozici [zde](#). V návaznosti na to dne 7. června 2022 příslušný senát ústavní stížnost zamítl.

Stěžovatelka posléze v této věci podala stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva, která zatím nebyla komunikována vládě.

5. DALŠÍ VÝVOJ NA VNITROSTÁTNÍ ÚROVNI

Dle současné podoby návrhu *Vládní strategie rovnosti a odstraňování bariér důstojného života LGBTI+ lidí v ČR 2023–2030* by do konce roku 2023 měl být zrušen požadavek operativních zákroků a znemožnění reprodukční funkce v případě úřední změny pohlaví (opatření 1.3.1).

Pod záštitou nové vládní zmocněnkyně pro lidská práva vznikla pracovní skupina k problematice sterilizace trans osob, která se poprvé sešla v říjnu 2022, a to za účasti zástupců Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, lékařské obce a nevládního sektoru. Jako úkoly na nejbližší období si tato skupina vytyčila zjištění oficiálního stanoviska k dané otázce od relevantních lékařských odborných společností, zmapování situace trans osob v České republice a tvorbu komunikační strategie za účelem prosazení požadavku zrušení podmínky sterilizace pro úřední změnu pohlaví.

Rovněž v říjnu 2022 zveřejnilo 23 nevládních organizací v návaznosti na dvojnásobnou homofobní vraždu na Slovensku otevřenou výzvu vládě a parlamentu pod názvem „Společně proti nenávisti“, v níž požadují přijetí konkrétních kroků k ochraně LGBT+ lidí a jejich rodin. Mezi těmito požadavky je i zrušení podmínky kastrace pro účely úřední změny pohlaví.